

DESETO ZASJEDANJE TALIJANSKO-JUGOSLAVENSKE KOMISIJE
ZA POVIJEST (Rim, lipanj 1982)

Deseto, jubilarno zasjedanje jugoslavensko-talijanske komisije za povijest održano je u Rimu od 24. do 26. lipnja 1982. Glavna tema zasjedanja je bila: »Talijani i Južni Slaveni na jadranskom području od anžuvinskog razdoblja do mletačko-turske prevlasti (XIII—XV st.)«. Za rimski sastanak jugoslavenski su povjesničari priredili ove referate: I. Voje, Jugoslavenske zemlje od prevlasti Turaka i Venecije do prevlasti Habsburgovaca (rezultati jugoslavenske historiografije i problemi); F. Gestrin, Talijani u slovenskim pokrajinama od XIII do XVII stoljeća; T. Popović, Firentinci u Srbiji i Bosni u XVI veku; M. Spremić, Dubrovačka republika između Turaka i napuljskih Aragonaca; D. Kovačević-Kojić, Ekonomske veze i kulturni utjecaji između srednjovjekovne bosanske države i talijanskih gradova; T. Raunkar, Dalmatinski grad i jadransko područje: ekonomske veze i društveni utjecaji (XIII—XV st.).

Talijanski su povjesničari sudjelovali s ovim referatima: P. Morpurgo, Talijani i Južni Slaveni od XIII do XV st., rezultati talijanske historiografije; R. Manselli, Problemi anžuvinsko-napuljskog širenja na Jadranu u XIV stoljeću; Edith Pasztor, O mletačkoj politici prema Turcima u drugoj pol. XV stoljeća; L. Gatto, Raspored i djelovanje otočja u nizu mletačkih kolonija.

Referati su, prema ranijem dogovoru, trebali biti unaprijed umnoženi — ostvareno je to samo s jugoslavenske strane — pa je oblik rada trebao biti razgovor o problemima koji proistječu iz glavne teme i kojima obiluje kasni srednji vijek na jadranskom području. Rad komisije uglavnom je i imao takvo obilježje.

Zasjedanje, u Palazzetto di Venezia, u samom središtu Rima, otvorili su predsjednici obaju dijelova komisije, prof. F. Valsechi i prof. R. Petrović. Prigodnim riječima sudionicima se obratio i jugoslavenski ambasador u Rimu M. Kosin.

Prvog dana (24. VI) održana su dva radna sastanka. Jutarnje zasjedanje započelo je izlaganjima o problemima historiografije, pod zajedničkim naslovom: Talijani i Južni Slaveni od XIII do XV st. — problemi i rezultati talijanske i jugoslavenske historiografije. O rezultatima jugoslavenske historiografije izvijestio je prof. I. Voje, oslanjajući se na svoj veoma iscrpan referat, dok je prof. P. Morpurgo govorio o istraživanjima talijanske historiografije. Usporedba njihovih izlaganja bila je veoma zanimljiva jer su ona utvrdila znatne razlike u stupnju zanimanja dviju historiografija za južnoslavensko-talijanske odnose na jadranskom području u kasnom srednjem vijeku, a time

i u njihovim istraživačkim rezultatima. Jugoslavenska je historiografija općenito pokazala mnogo više zanimanja za tu problematiku od talijanske. Prof. Morpurgo je istaknuo da postoje znatne praznine u istraživanjima talijanskih povjesničara o odnosima s južnoslavenskim svijetom u XIV i XV stoljeću. Ta historiografska razlika, koja je bila veoma primjetna na početku rimskog zasjedanja, posljedica je više činilaca; jedan od njih je i geopolitička složenost talijanske povijesti u kasnom srednjem vijeku. Dok je velik dio južnoslavenskog prostora, a napose hrvatski, bio razvojno usmjeren prema Jadranu i njegovoj zapadnoj obali, dotle je to more za Italiju, kako je upozorio prof. Manselli, bilo samo jedno od mora. Osim toga, valja dodati, u istraživanjima talijanskih povjesničara o jadranskom području u kasnom srednjem vijeku južnoslavenski je svijet imao sporedan položaj.

Nakon uvodnih izlaganja koja su ocrtala domete historiografije, slijedio je »okrugli stol« o temi: Anžuvinsko-napuljsko širenje i političke promjene na jadranskom području (XIII—XV st.). Uz voditelja, prof. R. Mansellija, u razgovoru su sudjelovali prof. F. Gestrin, M. Spremić, E. Pasztor i T. Raukar. Problem anžuvinskog širenja na Jadranu osvijetljen je s različitih stajališta, jer je ono utjecalo i na mletačku politiku i na zbivanja na istočnom Jadranu u XIV stoljeću. U središtu izlaganja prof. R. Mansellija bila je uska međuovisnost anžuvinske i mletačke politike. Polazeći od teze da je Jadran imao veliku važnost za Veneciju kao grad koji je »živio na moru i od mora«, on je ocrtao postupno usmjerenje Anžuvinaca prema Balkanu i Ugarskoj; na taj je način postao neizbježnim sukob Ludovika I s Venecijom koji je za Mletačku republiku bio jednako odlučan kao i onaj s Cambrayskom ligom na početku XVI stoljeća. Prof. E. Pasztor je govorila o kontinentalnoj komponenti anžuvinske politike, naglasivši neprekidnu prisutnost Anžuvinaca u Ugarskoj između 1309. i 1395. Prof. T. Raukar je iz te cjeline izdvojio njihovo djelovanje na razvoj hrvatskih zemalja, upozorivši na plodne posljedice Ludovikove politike nakon mira u Zadru 1358. Prof. F. Gestrin je, na temelju referata u kojem je prvi put sabrao mnoštvo podataka o djelatnosti Talijana u slovenskim zemljama od XIII do XVII st., ocrtao značajke toga važnog smjera u jadranskim migracijskim gibanjima (referat je tiskan u Zgodovinskom časopisu 1981/3, 223—241).

Na popodnevnom zasjedanju, na kojemu se razgovaralo o temi: Venecija, Firenza, Dubrovnik i Napuljsko kraljevstvo — sukob za Jadran i ekonomski problemi u vrijeme turskog prodora prema Evropi (XIV—XVI st.), voditeljem je bio prof. M. Spremić, a sudjelovali su prof. T. Popović, Desanka Kovačević-Kojić, L. Gatto i F. Gaeta. Tako široka i složena problematika jedva je mogla biti obuhvaćena inače živim razgovorom. Prof. T. Popović je pročitao svoj referat o odnosima između Firenze i Balkana u XVI st., a prof. Desanka Kovačević-Kojić svoj prilog u kojemu se cjelovito osvrnula na ekonomske i kulturne veze između srednjovjekovne Bosne i Italije u XIV i XV stoljeću. Prof. L. Gatto je govorio o položaju i važnosti mletačkih prekomorskih posjeda na Levantu. Zasebno mjesto u razgovoru pripalo je razvoju Dubrovnika i njegovoj politici u XV i XVI st., o čemu su govorili prof. M. Spremić i F. Gaeta. Istaknuto je da je položaj Dubrovnika između Turske i jadranskih

sila bio sasvim osobit i da ga valja objasniti, pored drugoga, i turskim zanimanjem za njegovu ulogu i postojanje.

Naveče prvog dana jugoslavenski ambasador u Rimu, M. Kosin, priredio je cocktail za sudionike zasjedanja, a sutradan (25. VI) organiziran je posjet Tarquiniji. U zanimljivom ugođaju nekadašnje crkve sv. Pankracija održan je zajednički sastanak jugoslavensko-talijanske komisije. U iscrpnom razgovoru dodirnuti su mnogi problemi njezina rada, napose način objavljivanja referata. Konstatirano je da talijanska strana još nije učinila sve da se pobrine za prevođenje talijanskih referata na hrvatski jezik i njihovo tiskanje u Jugoslaviji. Znatne teškoće oko toga i dalje su prisutne. Zaključeno je da će se iduće zasjedanje, s temom iz XX st., održati 1984. u Italiji, dok će se zasjedanje s temom iz srednjega vijeka: »Jadran — susret kulturâ od XIV do XVI stoljeća«, održati 1986. u SR Hrvatskoj, i to u Dubrovniku ili Zagrebu.

Posljednjeg dana (26. VI) za članove jugoslavenskog dijela Komisije priređen je posjet važnijim lokalitetima srednjovjekovnog Rima, pod vodstvom prof. R. Mansellija.

Rezultate susreta jugoslavenskih i talijanskih povjesničara ne valja precjenjivati, ali je ipak neosporno da oni ne približavaju samo dvije historiografije nego i narode koje dijeli i spaja samo Jadran. Već i sama činjenica da se takvi sastanci održavaju obostranim naporima više od dva desetljeća djeluje ohrabrujuće i poticajno. I radni susreti povjesničara jedan su od činitelja koji prevladavaju napetosti suvremenog svijeta. Sastanak u Rimu održan je u prijateljskom ugođaju, na doličnoj znanstvenoj razini i u uzajamnom uvažavanju. Članovi jugoslavenske delegacije savjesno su pripremili svoj zajednički nastup u Rimu. Njihovi su se referati tematski dobro upotpunjavali, tvoreći skladnu cjelinu, čime su posvjedočili znanstvenu ozbiljnost naše medievistike. Talijanski su, pak, povjesničari istaknuli potrebu za čvršćim zajedničkim vezama i boljim uzajamnim komuniciranjem znanstvenih rezultata. Upravo te želje za približavanjem naših historiografija možemo smatrati najznatnijim plodom lipanjskog susreta u Rimu.

Tomislav Raukar

ZNANSTVENI SKUP O JURJU DOBRILI (1812—1882)

U povijesti hrvatskog naroda Istre nema takve ličnosti koja bi bila poznatija, a u literaturi više spominjana nego što je to slučaj s Jurjem Dobrilom. Ovaj Ježenjac (danas je Ježenj u općini Pazin) rođen 1812, a umro 1882. u Trstu, utisnuo je takav biljeg novijoj povijesti da živih tragova njegove djelatnosti ima i danas, a zasjenio je sve ranije istarske velikane. Istodobno, njegovo je povijesno značenje neprijeporno — to je prvi istarski Hrvat koji je u svojim rukama imao znatnu društvenu moć i novac, i koji ih je upotrijebio u korist Hrvata, goleme većine stanovništva Istre kojim je vladao uzak sloj malobrojnoga talijanaško-talijanskog građanstva; istodobno, Dobrila je vrlo živo, smišljeno i kontinuirano utjecao na to da se započne s

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Ivan KAMPUŠ
Bernard STULLI
Jaroslav ŠIDAK

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Jaroslav ŠIDAK

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3
Časopis izlazi jednom godišnje

Pretplate i narudžbe šalžite na adresu:

Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1
Cijena ovog broja iznosi 500 din.

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.
Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — travanj 1984.